

Asociația pentru Politică Externă, împreună cu Friedrich-Ebert-Stiftung, vă propune un Newsletter pe subiecte de politică externă și integrare europeană a Republicii Moldova. Newsletter-ul este parte a proiectului comun „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • APRILIE 2018 • NR.2 (144)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Newsletter-ul este realizat de Sorina Ștefârță, redactor-coordonator

TEMELE EDIȚIEI:

- 1. Editorial de Vlad Lupan:** „Tactica temporară a conflictului transnistrean”
- 2. Dumitru Mînzarari:** „Acest format este un compromis, făcut pe când eram singuri în fața Rusiei”
- 3. Opinia partidelor:** „Pentru o soluție pașnică, în cadrul Republicii Moldova”

Importante, pe scurt

Statele Unite ale Americii susțin reformele implementate de Republica Moldova și încurajează autoritățile să continue cursul de modernizare a țării. Declarațiile au fost făcute de demnitarii americani cu care spicherul Andrian Candu s-a întâlnit în cadrul vizitei de lucru întreprinse recent la Washington. Oficialul moldovean a primit asigurări că SUA vor acorda în continuare sprijin pentru apropierea țării noastre de UE și de SUA. La fel, Grupul de prietenie din Camera Reprezentanților a Congresului SUA a dat asigurări că Rezoluția Congresului SUA care susține asocierea Republicii Moldova la UE și, totodată, îi cere Rusiei să-și retragă trupele și munițiile din regiunea transnistreană, are deja suport pentru a fi votată.

Reducerea corupției, investigarea fraudei bancare, reformarea justiției și asigurarea unor media independente rămân restanțele Republicii Moldova în realizarea Acordului de Asociere cu UE. Este concluzia vizitei de evaluare a reformelor, efectuată recent la Chișinău și Kiev de către Comisia pentru Afaceri Externe a Parlamentului European. Deputații europeni au accentuat că UE va fi în continuare alături de Republica Moldova, pentru a-i oferi sprijin. La fel, ei au pledat pentru intensificarea comerțului, pentru conexiuni de transport mai bune și interconexiuni energetice cu UE, cu scopul de a susține dezvoltarea socio-economică a țării. Printre problemele discutate s-a numărat și noua lege electorală.

„Cele mai serioase riscuri în materie de securitate în regiune sunt generate de conflictele înghețate și de prezența militară străină”, a declarat prim-ministrul Pavel Filip în cadrul celei de-a 11-ea ediții a Forumului pentru securitate de la Kiev. Premierul a reiterat că Republica Moldova pledează pentru retragerea necondiționată a trupelor ruse de pe teritoriul său și pentru transformarea actualelor forțe de menținere a păcii de pe Nistru într-o misiune civilă multinațională cu mandat internațional. Prioritară rămâne elaborarea și adoptarea unui statut juridic special pentru Transnistria, cu respectarea suveranității și integrității teritoriale a țării.

Republica Moldova și România sunt țintele preferate pentru televiziunile rusești - locul zece, respectiv trei în topul statelor europene cu acoperire negativă de televiziunile ruse, arată un studiu realizat de Ukraine Crisis Media Center. Potrivit autorilor, care au monitorizat principalele posturi TV din Rusia între 1 iulie 2014 - 31 decembrie 2017 (după anexarea Crimeii și declanșarea războiului din estul Ucrainei), majoritatea statelor europene sunt descrise de televiziunile rusești ca o întruhipare a răului absolut, excepție făcând doar Elveția, Muntenegru și Belarus. Numărul știrilor negative a crescut cu 87% din iulie 2014 până în decembrie 2017. Principalele teme negative utilizate de televiziunile ruse sunt: ororile vieții cotidiene din Vest, decăderea Europei, terorismul, protestele, criza refugiaților, sancțiunile la adresa Rusiei. Datele cercetării arată că România este deseori menționată în subiecte despre Republica Moldova.

Transnistria-2018: ne mișcăm sau ne... iluzionăm?

Sorina Ștefârță

Primăvara politică din acest an a fost și mai este marcată în Republica Moldova de subiectul transnistrean. A început cu Franco Frattini, reprezentantul special al Președinției italiene a OSCE, ale cărui declarații despre (im)posibilitatea retragerii trupelor rusești din regiunea transnistreană au stârnit critici dure din partea experților societății civile și nu numai. Apoi dl Frattini a fost la Chișinău, a ținut (se zice) cont de critici și - cel puțin oficial - și-a schimbat poziția.

Drept care, după întrevvedere cu înaltul funcționar OSCE, Premierul Pavel Filip a vorbit deja despre un „mesaj comun optimist din ambele părți” și posibila convocare a formatului 5+2 în luna mai. La mai puțin de o lună, Chișinăul și Tiraspolul au semnat decizia protocolară privind plăcuțele de înmatriculare neutre, care le oferă cetățenilor din stânga Nistrului libertatea de a călători peste hotare cu mașinile

proprii - o decizie salută de UE, dar care pe plan intern mulți o consideră o mare cedare. Iar la ultima ședință de Guvern din aprilie a fost aprobat Programul activităților de reintegrare a țării pentru anul 2018.

Așadar, oficial ne merge bine. Neoficial... s-ar putea să ne lăsăm ademeniți de iluzia mișcării, iar de facto să stăm în loc ori, și mai mult, să regresăm. Despre acest „unde de aflăm” în dosarul transnistrean vă invităm să citiți în continuare.

Editorial

Tactica temporară a conflictului transnistrean

Vlad Lupan,
Ex-Ambasador
și Reprezentant Permanent
al Republicii Moldova la ONU

Declarațiile liderilor Federației Ruse privind regretul dezmembrării URSS¹ și care sunt sprijinite de opinia publică din această țară², „intervențiile” electorale în lume, Crimeea și Donbassul - toate demonstrează că interesele strategice ale Moscovei, inclusiv în ceea ce privește soluționarea conflictului transnistrean, sunt percepute de către conducerea de la Kremlin ca fiind apropiate de cele ale Uniunii Sovietice. E adevărat că nu în sensul ideologic, ci de influență.

În cazul Republicii Moldova, o investiție politică ar scuti Kremlinul de acuzații că recurge la amenințări cu forța. O victorie a partidei pro-ruse în alegerile parlamentare din 2018 - fie individual, fie într-o coaliție post-electorală cu forțele pretins pro-europene sau cele oportuniste - ar redeschide calea spre transnistriizarea țării și ar crea o prezență adițională pentru a distra resursele Ucrainei de la Donbass spre Sud-Vest. Din acest considerent, observăm atenția pe care o dedică actualul Președinte pro-rus de la Chișinău, Igor Dodon.

Deoarece, ca program minim, Rusia a reușit înghețarea acestui conflict și menținerea status-quo-ului, astăzi, în anul 2018, trebuie să ne amintim că, din perspectiva istorică a negocierilor transnistrene, dezbaterile în cauză obișnuiau să încetinească înainte de alegeri. Respectiv, la prima vedere, circumstanțele nu permit o evoluție pozitivă în soluționarea consecințelor acestui război „înghețat”. Totuși, din punct de vedere tactic, Republica Moldova trebuie să reziste, cel puțin, până la circumstanțe mai favorabile - ori să contracareze, acum, când Rusia este prinsă în câteva conflicte altundeva. Aceasta, însă, cu condiția că într-adevăr există interes de a vedea anumite evoluții pozitive, chiar dacă ele sunt mai mult tactice:

1. Negocierile strategice privind statutul regiunii, chiar dacă ar fi organizate, nu vor avea un conținut adecvat acum. Cel puțin pe moment, vedem că actualul guvern a cedat subiectul transnistrean Președintelui Dodon, deci, nu împiedică promovarea intereselor pro-ruse.

2. Subiectele securității în raioanele de Est ale Republicii Moldova, trebuie să stea la același nivel de importanță ca și drepturile cetățenilor din regiune, și anume:

a) Trebuie de plecat de la tactica cedării unilaterale de dragul imaginii Guvernului sau speranței îmbunătățirii Rusiei - motivația strategică a Federației Ruse, descrisă pe scurt mai sus, nu se va schimba.

b) Negocierile din blocul socio-economic și cel de securitate trebuie condiționate, fără cedări pe interesele individuale/de business, inclusiv pe plăcuțe de transport.

3. Adițional, trebuie să amintim că, în cazul în care prioritățile Republicii Moldova sunt legate de promovarea democrației și a ordinii prin statul de drept, negocierea conflictului transnistrean trebuie efectuată prin prisma apropierei de standardele europene:

a) Ideea atractivității economice nu este suficientă. Verticala Puterii, care se schimbă de la o zi la alta, nu poate înlocui statul de drept și democrația europeană care conduce la bunăstare.

b) E nevoie de inițiat negocierea unui acord special dintre Republica Moldova și Ucraina, poate privind integrare europeană, dacă este nevoie - și cu anumite clauze confidențiale.

4. Adițional, deși nu acoperă nici măcar parțial necesitățile de moment, din punct de vedere tactic este, totuși, nevoie de văzut, întreprins și înțeles următoarele:

a) De asigurat atenția tuturor actorilor interesați în acțiunile Guvernului și ale Președintelui Republicii Moldova - subordonații „proxy” ai Rusiei din regiunea transnistreană nu vor dori, înainte de alegeri, negocieri rezultative cu Guvernul, deși poate că ar accepta un asemenea dialog cu domnul Dodon. Un Guvern cu adevărat pro-european nu poate să-și permită, însă, luxul transferului acestui dosar politic aproape exclusiv către Președintele țării și ar trebui să blocheze astfel de evoluții. Doar în cazul în care ar simți că Guvernul va ceda, subordonații tiraspoleni ai Kremlinului vor accepta negocieri cu Guvernul și vor accepta sau lauda acțiunile acestuia. Subiectul în cauză necesită o atenție adecvată pentru a determina direcția în care se mișcă Republica Moldova.

1 <http://tass.ru/obschestvo/5004624>

2 <https://www.kommersant.ru/doc/3507940>

- b) De re-examinat prioritatea subiectelor concrete pe teren și posibilele „schimburi/târguieli”. Dacă lista nu este bună, nu e nevoie de negociat ceea ce pun pe masă transnistrenii.
- c) De plecat de la ideea „cererilor”, adresate reprezentantului OSCE, de a introduce în negocieri subiecte de interes primordial pentru populația Republicii Moldova. Un stat suveran nu cere unui mediator introducerea temelor, ci le adresează direct și solicită mediatorilor sprijin pentru promovarea unei agende logice. Tactica de a prezenta subiecte de sprijin unui reprezentant OSCE cu viziuni pro-ruse, atunci când simți că subiectul nu are sorți de izbândă, ar putea contribui la consolidarea impresiei că Guvernul a cedat dosarul transnistrean Președintelui pro-rus Dodon.
- d) De abordat problema transnistreană din punct de vedere al dreptului internațional. ONG-ul „Promo-Lex”, cu care am conlucrat la dosare de renume la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, are experiența necesară pentru aceasta. Guvernul nu utilizează însă o astfel de experiență de succes, iar declarațiile de presiune în acest sens nu se materializează în rezultate.
- e) De revenit la poziția, anterior uitată, a Guvernului privind retragerea trupelor ruse din regiunea transnistreană, prin condiționare inversă a retragerii versus conflict, contrară condiționării ruse. Subiectul retragerii trupelor ruse este unul complicat și nu poate fi soluționat la ONU. Din acest considerent, va merita o publicare separată, în alte circumstanțe.

Transformarea conflictului transnistrean în unul electoral, pe formula „Good Cop/Bad Cop” - în care Guvernul să fie polițistul cel bun, iar Președintele Dodon cel rău -, ar fi o soluție prea simplistă și prea vizibilă pentru toți actorii aflați în scenă. Există implicații naționale în ceea ce privește modelul de dezvoltare a Republicii Moldova, implicații regionale - se are în vedere Ucraina, zona Mării Negre și Europa Centrală și de Est -, dar și strategice, cu scutul anti-rachetă din România, subminarea UE și NATO ca actori capabili să contracareze Rusia și să ofere modele de dezvoltare libere și prospere. Astfel, rămâne de văzut dacă există voință politică reală nu doar la Kremlin și subordonații săi de la Tiraspol - pentru a „soluționa” problema exporturilor transnistrene prin plăcuțe ca în regiunile contencioase italiene -, dar și la Chișinău, în ceea ce privește soluționarea pe larg a conflictului transnistrean în conformitate cu interesele naționale ale Republicii Moldova. În negocierile cu Federația Rusă, nimeni nu a anulat încă formula „zero sum game”, însă depinde cum va juca acest joc Republica Moldova.

New York, 22 aprilie 2018

Dumitru Mînzarari: **„Acest format este un compromis, făcut pe când eram singuri în fața Rusiei”**

Doctorand în științe politice la University of Michigan-Ann Arbor, SUA, unde cercetează subiecte ce țin de securitate, dinamica politicii externe, regimuri în tranziție și analiza formală a proceselor sociale, Dumitru Mînzarari este, din decembrie anul trecut, și Secretar de Stat în Ministerul Apărării al Republicii Moldova. Până a fi desemnat în această funcție, însă, el a semnat, împreună cu directoarea executivă a Asociației pentru Politică Externă, Victoria Bucătaru, un studiu dedicat celor 25 de ani ai conflictului transnistrean. Lucrarea vine să argumenteze și să demonstreze că mecanismul conflictelor din Ucraina și Republica Moldova este surprinzător de similar, ambele conflicte fiind conduse de dinamica unui război hibrid. Despre aceasta, dar și despre nevoia de a schimba abordarea, am discutat în interviul de mai jos.

■ **Domnule Mînzarari, unul dintre ultimele studii privind soluționarea conflictului transnistrean, al cărui coautor sunteți, conține în titlu o sintagmă departe de a fi optimistă - „cel de-al 25-lea an de impas”. De ce impas?**

■ **Atunci când nu ai rezultate, este logic să schimbi**

abordarea. În cazul conflictului transnistrean observăm că, în esență, abordarea tehnică nu s-a schimbat în ultimii 25 de ani. Dimpotrivă, se insistă cu înverșunare pe același principiu - că cele două părți implicate în conflict sunt Transnistria și Republica Moldova, iar Rusia este doar un mediator. Aici este greșeala

de esență! De facto, așa cum am subliniat și în studiu, acest conflict nu e nici interetnic, nici politic. Este o agresiune interstatală care este prezentată drept un conflict intern.

■ **Prin astfel de afirmații puneți la îndoială, direct sau indirect, întreg conceptul formatului 5+2, unde Rusia tocmai pe post de mediator apare...**

■ Formatul 5+2 a fost unul de compromis, făcut într-un moment când influența Rusiei era foarte mare, iar interesul partenerilor occidentali pentru soluționarea conflictului - destul de mic, inclusiv în materie de posibile investiții. De atunci - în special, după agresiunea Rusiei în Ucraina - lucrurile au evoluat semnificativ. Dar noi mergem, în continuare, pe această cale bătătorită, de parcă ni s-a creat o dependență de care ne este foarte greu să ne rupem... Formatul 5+2 ar putea fi însă revigorat și eficientizat, cu condiția ca să fie schimbat și modernizat însuși fundamentul pe care el fost clădit atunci, la începutul anilor '90, când noi eram singuri în fața Rusiei. Și anume, trebuie înlocuit cu unul de pacificare, conform standardelor de neutralitate și de imparțialitate a mediatorilor, stipulate de ONU.

■ **Un subiect la care se revine din ce în ce mai rar, totuși... Cum explicați diminuarea discursului public privind schimbarea formatului de pacificatori?**

■ Cred că, prin acest tip de discurs, a fost testată o anumită stare de spirit, pentru a anticipa unele posibile reacții. Concluzia de moment a fost că rezistența este prea mare, respectiv s-a decis amânarea unor asemenea discuții, pentru a crea condiții mai favorabile pentru ele. Dar atât conducerea de la Chișinău, cât și experții naționali și internaționali, înțeleg foarte bine că, în termenii în care să fie respectate interesele Republicii Moldova, acest conflict este imposibil de soluționat fără schimbarea formatului impus acum 25 de ani de Federația Rusă.

„DI Frattini este politician și are nevoie de istorii de succes”

■ **Cum se înscrie, pe fundalul studiului dvs. „pesimist”, optimismul dlui Franco Frattini care, în timpul vizitei efectuate la Chișinău pe final de martie, a declarat că anul 2018 va fi unul istoric în soluționarea conflictului? E asta dovada unei proaste informări, a unei manipulari ori, poate, a unei naivități?**

■ Studiul nostru este o evaluare a mecanismului din spatele negocierilor din perspectiva cercetării sociale și politice - deci are o abordare pragmatică. DI Frattini însă este, înainte de toate, politician, iar politicienii au nevoi de istorii de succes și de declarații optimiste care să le permită să mențină dialogul, chiar dacă înțeleg că nu se va întâmpla exact atât cât își doresc sau, poate, chiar nimic nu se va întâmpla... Așadar, orice președinție a OSCE - inclusiv cea italiană, pe care o reprezintă dl Franco Frattini - este interesată să arate un rezultat. Este o chestiune de imagine politică. De aici și încercările dlui Frattini să împingă lucrurile într-o direcție care să genereze ceva care se aseamănă cu un rezultat.

■ **Poate că a sperat că va negocia altfel cu rușii...**

■ Nu putem să știm exact ce a sperat. Dar evident că cele câteva vizite la Moscova, pe care dl Frattini le-a întreprins până să vină la Chișinău, nu puteau trece neobservate. Drept urmare, a fost taxat dur pentru ele. Căci, de pe poziția sa de Reprezentant special al Președintelui în exercițiu al OSCE, ar fi fost logic să vină mai întâi la Chișinău, să vadă care sunt doleanțele și ideile noastre legate de acest subiect. Și abia apoi să meargă la ruși și să susțină aceste idei. Așa însă, declarațiile făcute de dl Frattini la Moscova au fost cel puțin stranii, promovând viziunea și modelul rusesc al soluționării conflictului. Aș fi, totuși, de acord cu ideea că anul 2018 ar putea aduce vreo mișcare pozitivă, și asta pentru că, după vizita la Chișinău, dl Frattini și-a schimbat discursul

și, sper, opinia. Acest fapt ne confirmă că, dacă primește informație veritabilă din prima sursă, Președinția italiană a OSCE are potențialul de a trata în mod obiectiv situația și de a-și adapta percepția la necesitățile noastre. Însă mișcările nu vor fi atât de mari, pe cât ne-am dori. Cel mai probabil, ele se vor produce în zona întăririi relațiilor sociale și economice dintre cele două maluri. Însă esența soluționării acestui conflict - obstacolele politice existente - nu prea e posibil să fie atinsă în 2018.

■ **Cât de corect și cât de judicios este să dăm prioritate problemelor socio-economice în defavoarea celor politice care, fiind mai „grele”, se tot amână?**

■ Una nu o exclude pe cealaltă. Dar este evident că, președinția OSCE având o durată de doar un an, ești tentat să ataci așa-zisele subiecte mai „ușoare”, pe care poți să le prezinți drept un succes. Așa a fost cu cele cinci protocoale, semnate în noiembrie 2017 și pe care Președinția austriacă a OSCE a încercat să le prezinte ca pe un succes propriu revoluționar. De facto, este o reușită care se datorează conducerii de la Chișinău, fără a cărei voință politică acest lucru nu ar fi fost posibil. Din păcate însă, toate chestiunile ce nu țin de depășirea obstacolelor politice ne mențin pe o linie de plutire, dar nu ne fac să avansăm spre o soluționare într-adevăr viabilă. În plus, și dl Frattini se referă la Chișinău și Tiraspol drept părți, deși ar trebui să vorbească despre Republica Moldova și Federația Rusă. Doar atunci când vom obține ca Rusia să fie calificată, de către comunitatea internațională, drept parte la conflict, vom mișca din loc acest car. Pentru că atunci costurile politice pe care le va suporta Rusia în urma acestui conflict vor crește simțitor, respectiv va fi mai ușor de pus presiune asupra ei. Cât timp „parte” este Tiraspolul, noi ne confruntăm cu diverse elemente de război hibrid, similar cu cel din Ucraina. Iar Rusia nu are niciun interes să-și micșoreze sprijinul pentru regiunea separatistă.

„Suntem ca într-o barcă plină de găuri...”

■ **În ce măsură își ating scopul programele de consolidare a încrederii dintre cele două maluri de Nistru, care înghit zeci de milioane de euro anual?**

■ Este ca o maladie pe care o tratăm cu placebo. Măsurile de consolidare a încrederii sunt eficiente pentru conflictele interetnice sau inter-religioase, când tensiunile dintre cele două grupuri sunt atât de mari, încât ele nici măcar la masa de negocieri nu se pot așeza. Și nu e cazul nostru... La noi măsurile de încredere sunt folosite preponderent pentru a evita o înghețare totală a interacțiunii dintre Chișinău și Tiraspol, asigurând acea punte fragilă care menține un dialog la fel de fragil. Și, în definitiv, sunt o capcană ce creează costuri de oportunitate - căci ignoră alte mecanisme, ce ar putea fi mai eficiente, și îți permit să te relaxezi și să nu mai cauți alte soluții. Eu însă cred că ar trebui să venim cu o altă abordare.

■ **Care ar fi aceasta?**

■ Bunăoară, interesele economice, pe care le are și Chișinăul, și Tiraspolul să fie folosite pentru a discuta așa-zisul coș politic. Măsurile de încredere permit ignorarea acestui coș - pe motiv că „ei” nu vor să discute. Nici nu vor discuta, dacă nu le crezi motivația necesară! Părțile trebuie încurajate ca pozițiile lor să se apropie. Dacă autoritățile de la Chișinău sunt interesate să discute, iar Rusia, prin intermediul acestui avatar politic - regimul de la Tiraspol - refuză să o facă, trebuie create costuri și folosite pârghiile existente. În materie de exporturi, de exemplu... Altminteri, această logică a măsurilor de încredere - menținem măcar acest mecanism, ca să nu rupem de tot comunicarea - este o soluție suboptimală și doar creează iluzia de normalitate. De parcă am fi într-o barcă găurită, în care intră apă și noi, cu un căuș, aruncăm apa din barcă, fără a acoperi găurile însă.

■ **Cât de fundamentate sunt declarațiile privind remilitarizarea în forță a regiunii**

transnistrene, când de fapt așteptăm evacuarea armamentului?

■ De facto, regiunea nu s-a demilitarizat niciodată, dimpotrivă, s-au făcut eforturi continue de a-i consolida capacitatea militară. O anumită intensificare a avut loc în anul 2008, după războiul ruso-georgian, apoi războiul din Ucraina a determinat sporirea semnificativă a exercițiilor militare, pentru ca anul trecut să înregistrăm una dintre cele mai mari creșteri în acest sens - în medie, o activitate pe zi. Sunt exerciții costisitoare din punct de vedere economic și nu este greu să deducem de unde vin banii... Dacă e să vorbesc de pe poziția de Secretar de Stat în Ministerul Apărării (MA), pe care o dețin din decembrie 2017, voi spune că acest lucru trebuie să ne pună în gardă, căci este așa-zisul „semnal costisitor”, care denotă că se desfășoară o pregătire militară care poate fi folosită în viitor. De aceea, chiar dacă tradițional conflictul transnistrean nu a fost de competența MA, odată cu intensificarea exercițiilor militare în regiune atragem mult mai multă atenție situației. Pentru că aceste exerciții militare se pot transforma într-o eventuală agresiune militară împotriva țării noastre. De facto, în Transnistria există forțe armate ce depășesc de câteva ori capacitățile noastre militare, iar raportul de forțe de 1 la 3 este unul care îți permite să pornești o ofensivă. Drept urmare, monitorizăm în permanență starea de lucruri, ca să putem răspunde.

■ **„În raport cu OSCE, trebuie să dăm dovadă de mai multă creativitate”**

■ **Una dintre declarațiile mult-discutate ale dlui Frattini ține de (im)posibila evacuare a militarilor ruși din Transnistria. De ce nu?**

■ Și prin această declarație dl Frattini promovează paradigma rusească. Pentru că, fiind presați să retragă oamenii și să evacueze munițiile, rușii insistă pe separarea conceptuală a așa-numitelor forțe de pacificare, care sunt parte a

mecanismului larg de soluționare a conflictului și „grupul operativ”, lăsat aici ca să păzească munițiile fostei Armate a 14-ea. Este una dintre stratagemele lor de a zădărnici ideea de schimbare a formatului de pacificatori. Frattini spune că am putea evacua doar contingentul care păzește depozitul, nu și pacificatorii. Însă și unii, și alții reprezintă forțe de consolidare a conflictului și de influență a Rusiei asupra mecanismului de negocieri, dar și a Republicii Moldova. Și atâta timp cât aici există forțe armate rusești, indiferent de forma în care sunt deghizate ele - la un moment dat, rușii propuneau crearea unui centru antiterorist în regiune, sub același pretext... - de facto noi avem o bază militară rusească în formă de... pacificatori. Și chiar dacă într-o zi Tiraspolul ar dori să negocieze cu Chișinăul, nu va putea. Sunt extrem de dependenți de forța militară rusă prezentă acolo.

■ **Cum vedeți viitorul OSCE, inclusiv în raport cu Republica Moldova?**

■ OSCE are un potențial mare pentru a genera rezultate pozitive. Însă noi trebuie să dăm dovadă de mai multă creativitate și să valorificăm susținerea SUA, UE, Canadei, pentru a contrabalansa inițiativele Rusiei. Bunăoară, prin diverse proiecte bilaterale, care să vizeze consolidarea capacităților noastre militare sau realizarea unui studiu de fezabilitate privind o Misiune ONU aici. Există posibilități, pur și simplu, trebuie de munci mai mult - pe linia de politică externă, de apărare și de reintegrare, să creăm platforme de discuții, să ne facem aliați. Reformatarea procesului de negocieri este iminentă, dacă vrem să mișcăm ceva între cele două maluri. Să facem lobby, astfel punând presiune și pe Rusia. Pentru că, repet, nu este vorba de un conflict interetnic și asta este o mare șansă pentru noi. Dacă vom face pașii corecți și hotărâți, sunt convins că în câțiva ani lucrurile se vor schimba destul de mult. Noi suntem aici, Rusia este departe.

■ **Vă mulțumim pentru interviu.**

Sorina Ștefăruță

Viziunea partidelor

Pentru o soluție pașnică, în cadrul Republicii Moldova

Precum am anunțat în numărul trecut, în anul 2018 am inaugurat o nouă rubrică - „Viziunea partidelor”. Am făcut-o, pentru că este an electoral, iar aceasta poate servi drept o platformă în plus pentru ca potențialii aspiranți la fotoliile din Parlamentul Republicii Moldova să-și facă publică poziția în diverse subiecte sociale și politice de interes major pentru cetățenii țării. De această dată, i-am rugat pe reprezentanții a patru partide să ne spună care este viziunea formațiunii lor în ceea ce ține de viitorul regiunii transnistrene.

1. Cum ați califica situația la zi în problematica transnistreană? Vedeți evoluții sau involuții?
2. Tradițional deja, în platformele lor electorale, partidele au un capitol - mai mare sau mai mic, în funcție de priorități - dedicat felului în care văd soluționarea conflictului transnistrean. Pe ce va pune formațiunea Dvs. accentul în campania parlamentară din toamna lui 2018?
3. Una dintre problemele, care se discută de câțiva ani încoace, este înlocuirea efectivului de pacificatori ruși cu o Misiune civilă a ONU. Care este poziția partidului Dvs. în acest subiect?

Pentru prima dată, regiunea transnistreană va avea deputații ei în Parlamentul de la Chișinău

Marian Lupu, șeful grupului parlamentar al Partidului Democrat

1.

În mod evident, s-au înregistrat progrese pe subiectul transnistrean, lucru pe

care noi aici, la Chișinău, îl salutăm. Mă refer mai ales la cele patru protocoale semnate în noiembrie 2017, legate de școlile cu predare în limba de stat și grafia latină, accesul fermierilor la terenurile lor agricole, apostilarea diplomelor de studii emise în regiunea transnistreană și comunicațiile telefonice dintre cele două maluri ale Nistrului. Lucrurile convenite atunci se pun în practică, iar de pe urma lor beneficiază cetățenii moldoveni de pe ambele maluri ale Nistrului.

Aș aminti de asemenea deschiderea podului rutier de la Gura Bâcului - Bâcioc, un alt semnal pozitiv privind relațiile dintre cele două maluri. Totodată, este demn de notat și un alt gen de progres, și anume, faptul că, după deschiderea în iulie anul trecut a punctului comun de control

vamal moldo-ucrainean la Cuciurgan - Pervomaisk, în prezent Republica Moldova deține controlul întregii sale frontiere estice. Colaborarea cu vecinii ucraineni s-a îmbunătățit în ultimii ani, iar acest lucru se reflectă în mod pozitiv și asupra situației din regiunea transnistreană. Prin urmare, consider că suntem într-un moment favorabil și avem o bază pentru a construi în continuare relația Chișinău - Tiraspol.

2.

Poziția PDM rămâne aceea că regiunea transnistreană este parte a Republicii Moldova și că ea trebuie reintegrată prin oferirea unui statut special și cu respectarea independenței și suveranității naționale. Pentru noi, această reintegrare este un obiectiv fundamental de politică externă. În același timp, noi punem acum accentul pe integrarea a cât mai mulți actori locali (cetățeni, firme, ONG-uri, administrație publică) în viața și economia Republicii Moldova, precum și pe crearea de legături între aceste entități transnistrene și Uniunea Europeană. Acordul de Asociere cu UE este valabil și pentru regiunea transnistreană, iar apropierea malului stâng de Uniunea Europeană are și rolul de a apropia Tiraspolul de Chișinău.

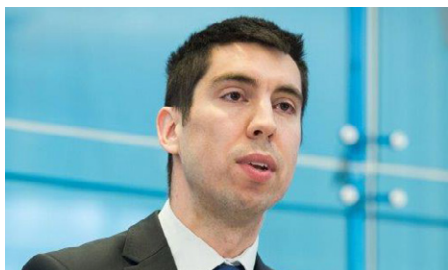
Dar aș remarca aici și altceva în legătură cu problematica transnistreană și alegerile parlamentare din acest an. Pentru prima dată, regiunea transnistreană va avea deputații ei în

Parlamentul de la Chișinău. Conform noii legislații electorale votată de PDM, doi deputați vor fi aleși în circumscripții uninominale dincolo de Nistru, iar acest lucru va ajuta la întărirea legăturilor dintre cele două maluri.

3.

Sușținem acest lucru și-l vedem drept un pas crucial pentru viitor. Toate forțele armate străine, precum și munițiile din depozitele transnistrene trebuie retrase de pe teritoriul Republicii Moldova. Acest lucru ar sluji cauzei păcii și ar netezi mult drumul spre rezolvarea deplină a conflictului.

Există perioade mai optimiste urmate, inevitabil, de un recul

Mihai Popușoi, vicepresedinte al Partidului Acțiune și Solidaritate

1.

Din păcate, în problematica transnistreană nu avem parte de evoluții sustenabile în procesul de negocieri - mai degrabă de anumite perioade mai optimiste, care sunt inevitabil urmate de un recul. Ne-am obișnuit cu toții cu aceste cicluri diplomatice legate, în mare parte, de procesele electorale de pe ambele maluri ale Nistrului și de activismul statului aflat la președinția OSCE.

Totuși, nu putem trece cu vederea planurile de instituire a controlului comun moldo-ucrainean pe întreg segmentul transnistrean al frontierei de stat a Republicii Moldova. Rămâne de văzut cât de eficient va fi acest control pentru a impulsiona procesul de negocieri. Până în acest moment, Chișinăul încă nu a prezentat un proiect de soluționare a diferendului, iar acele mici progrese - fie că este vorba de semnarea acelor protocoale sectoriale sau de deschiderea podului rutier de la Gura Bâcului - par, mai degrabă, niște favoruri reciproce între cei doi oligarhi care stau în spatele guvernului de la Chișinău și a autorităților separatiste de la Tirapol - Vlad Plahotniuc, respectiv Victor Gușan. Din păcate, consumatorii de energie electrică de pe malul drept sunt, de facto, impuși să subvenționeze sistemul separatist de la Tiraspol prin contractele deloc transparente cu Centrala de la Cuciurgan. Tiraspolul continuă să acumuleze datorii enorme la gazul rusesc, datorii ce atârna deasupra capului fiecărui cetățean al Republicii Moldova. Între timp, Transnistria a întetit numărul de exerciții militare, inclusiv unele care au drept obiectiv de antrenament traversarea râului Nistru, un gest de-a dreptul sfidător la adresa Chișinăului. În acele aspecte care contează cel mai mult, însă - cum ar fi retragerea trupelor ruse conform angajamentelor de la Istanbul din 1999, înlocuirea misiunii de pacificare cu o misiune civilă internațională și negocierea aspectelor politice dintre Chișinău și Tiraspol - nu există progres. Mai mult decât atât, solicitările repetate ale Chișinăului ca Rusia să-și retragă trupele sunt ignorate cu desăvârșire. În același timp, guvernarea de la Chișinău își pierde credibilitatea în fața partenerilor externi, atâta timp cât nu are o agendă clară pe problematica transnistreană.

2.

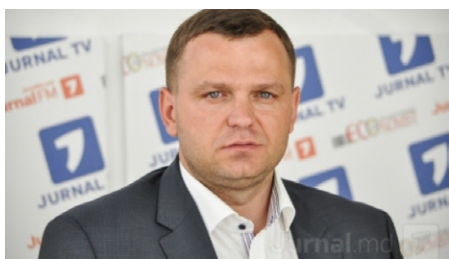
Noi vom pune accentul pe apropierea celor două maluri în baza năzuințelor comune ale locuitorilor de a trăi mai bine, de a se bucura de drepturi și libertăți precum o justiție independentă, presă liberă, servicii publice calitative și fără corupție, or, toate acestea le putem obține printr-un efort susținut în procesul de integrare europeană. A devenit un clișeu, dar procesul de reintegrare a țării poate deveni mai atractiv pentru locuitorii din regiunea transnistreană atunci când malul drept va face progrese la capitolul bună guvernare și bunăstarea populației. Între timp, noi vom promova contactele interpersonale cu conaționali noștri de pe malul stâng, vom pune accent pe importanța studierii limbii române pentru o colaborare mai eficientă și o integrare mai facilă a regiunii, căci exemplul Găgăuziei este unul nu tocmai fericit sub aspectul integrării lingvistice. Doar prin fortificarea contactelor interumane și o mai mare democratizare a regiunii, inclusiv prin intermediul presei de pe malul drept, putem spera la un progres, odată ce va apărea o fereastră de oportunitate în procesul de negocieri. Altminteri, există riscul transnistrișării Republicii Moldova, lucru pe care nu îl vom admite.

3.

PAS susține plenar acest obiectiv, fie că este vorba de o misiune a ONU, OSCE sau a Uniunii Europene. Misiunea de pacificare în formatul actual a devenit una anacronică, iar pacificatorii ruși sunt mai degrabă un factor de instabilitate decât unul care contribuie la o mai mare stabilitate în regiune.

Fenomenul oligarhizării și al criminalizării a devenit o realitate pentru ambele maluri ale Nistrului

Andrei Năstase, președinte al Platformei „Demnitate și Adevăr”

1.

Constatăm că diferendul transnistrean aproape că a dispărut de pe agenda publică a Republicii Moldova. Ceea ce este grav. Pentru Platforma DA, reintegrarea teritorială reprezintă unul dintre obiectivele ce ar trebui să consolideze întreaga societate și clasă politică.

Din nefericire, politicile guvernării pe această direcție sunt inconsistente și, în consecință, total ineficiente. Același lucru îl putem spune și despre prestația președintelui Igor Dodon, care acționează doar în beneficiul propriu sau al comanditarilor săi interni și externi. Să nu uităm că acesta deținea funcția de ministru al Economiei, iar Zinaida Greceanii, actuala președintă a PSRM, era premier când a demarat schema prin care o firmă-căpușă devenea peste noapte principalul nostru furnizor de energie electrică.

Vorbim aici de o crimă economică de proporții, când peste 20 de milioane de dolari proveniți din facturile la energia electrică plătite de consumatorii din Republica Moldova au ajuns pe conturile unor companii din zone off-shore.

În momentul de față, fenomenul oligarhizării și al criminalizării a devenit

o realitate pentru ambele maluri ale Nistrului. Astfel, problema transnistreană a rămas la discreția celor doi oligarhi din Chișinău și Tiraspol. Ambii au interese personale în menținerea, pe malul stâng al Nistrului, a unei zone gri care, în lipsa unor reglementări, a transparenței și a vreunui proces democratic, a devenit în timp un paradis pentru spălarea banilor, evaziune fiscală și contrabandă.

De dragul imaginii, așa-zisele înțelegeri s-au dovedit a fi unilaterale și fără beneficii pentru Republica Moldova. De facto, Chișinăul a cedat nejustificat, acceptând legalizarea unor documente „oficiale”, eliberate de către așa-zisele instituții publice din Transnistria. În schimb nu a obținut nimic însă. Nici măcar accesul real al fermierilor din satele aflate sub jurisdicția Republicii Moldova de pe malul stâng al Nistrului la terenurile agricole de peste traseul Tiraspol - Rîbnița. În rest, din cauza intereselor economice ale unui cerc îngust de profitori, cetățenii de pe malul drept al Nistrului continuă să finanțeze regimul de la Tiraspol. Declarațiile populiste făcute de actualii guvernanți privind necesitatea retragerii trupelor rusești nu reprezintă decât o retorică, menită să lustruiească imaginea regimului oligarhic.

2.

Abordăm această problemă cu toată seriozitatea și pledăm pentru soluționarea pașnică a conflictului transnistrean. Totodată, în mod categoric nu acceptăm ideea federalizării Republicii Moldova. Viziunea noastră pornește de la premisa că o soluție viabilă poate fi identificată doar în baza respectării suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova, prin acordarea unei autonomii mai largi regiunii transnistrene. Promovarea politicilor de consolidare a încrederii între cele două maluri ale Nistrului este esențială. De-capturarea statului

este vitală pentru a oferi o șansă reală soluționării conflictului înghețat de pe Nistru.

Diplomația moldovenească trebuie să insiste constant în readucerea problemei transnistrene pe agenda Uniunii Europene, a Statelor Unite ale Americii, a Rusiei și a instituțiilor internaționale de resort.

Prioritară pentru Platforma DA este aplicarea unor pârghii eficiente, ce ar prevedea încetarea sprijinului economic al regimului separatist și ar asigura o independență economică maximă a Chișinăului față de regiunea transnistreană.

În acest scop suntem obligați să diversificăm sursele de energie electrică. Trebuie urgentată construcția gazoductului Iași - Chișinău, care să acopere prin rețelele de distribuție toată țara. Astfel, vom fi siguri că Tiraspolul nu ne va mai putea șantaja cu închiderea robinetului de livrare a gazelor naturale, așa cum s-a întâmplat în anul 1991.

Amintim aici că Termocentrala Cuciurgan aparține concernului rus „PAO EEC”, care consumă gaze naturale fără a le plăti, fapt ce împovărează enorm cetățenii de pe malul drept al Nistrului. În aceeași ordine de idei, este necesar ca tuturor agenților economici din Transnistria, înregistrați oficial în Republica Moldova, să li se aplice legislația fiscală națională. Conform acesteia, taxele vamale, precum și cotele accizelor și ale TVA, sunt egale pentru toate întreprinderile ce efectuează operațiuni de import/export și se achită în bugetul de stat la etapa desfășurării procedurilor vamale.

Este imperios necesar de a contracara în mod real contrabanda. La fel, este necesară implementarea unei descentralizări profunde în conformitate cu standardele europene. Dacă am delega atribuțiile financiare, administrative și politice autorităților

locale, dacă am crea condiții pentru existența autonomiilor locale puternice, motivele economice ale federalizării unei țări mici ar dispărea complet. Ar fi oportun să oferim malului stâng un statut special în baza Legii adoptate la 22 iulie 2005, care stipulează explicit că regiunea transnistreană este parte componentă inalienabilă a Republicii Moldova. Repet, fără a federaliza statul!

3.

Noi susținem plenar această idee. Apariția unei misiuni internaționale sub egida ONU ar aduce credibilitate în procesul reglementării diferendului transnistrean. De asemenea, este necesară evacuarea armamentului de pe teritoriul Republicii Moldova și promovarea demilitarizării și democratizării regiunii de peste Nistru.

Respingem acordarea oricărui statut special pentru regiunea transnistreană

Anatol Șalaru, președinte al Partidului Unității Naționale

1.

Reglementarea conflictului transnistrean, în opinia Partidului Unității Naționale, înregistrează evoluții minore, nesemnificative, care avantajează mai mult structurile separatiste de la Tiraspol prin cedări unilaterale din partea Republicii Moldova și care doar întăresc așa-numita statalitate transnistreană. Din punctul de vedere al PUN, recente discuții despre acordarea unui „statut special” regiunii separatiste sunt o încercare de redefinire a conceptului de federalizare, o reînviere a proiectului Kozak, cu efecte dezastruoase pentru Republica Moldova. Partidul Unității Naționale respinge acordarea oricărui statut special pentru regiunea transnistreană, iar autonomia acordată raioanelor din stânga Nistrului nu trebuie să depășească nivelul de autonomie al celorlalte raioane din Republica Moldova. În acest context, eforturile de refacere a încrederii dintre cele două maluri ale Nistrului, ajutorul umanitar sau pentru dezvoltarea infrastructurii, oferit populației din regiunea transnistreană de către partenerii de dezvoltare ai Republicii Moldova, trebuie să conțină clauze de nerecunoaștere a legalității deciziilor și competenței autorităților separatiste. În opinia Partidului Unității Naționale reglementarea conflictului de pe Nistru trebuie să se realizeze conform

dreptului internațional, drepturilor și libertăților cetățenești, ocrotirii drepturilor minorităților naționale, dar cu respectarea suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova.

2.

Partidul Unității Naționale promovează:

- demilitarizarea regiunii transnistrene,
- evacuarea militarilor ruși din Grupul Operativ de Trupe Ruse (GOTR),
- evacuarea munițiilor și echipamentelor militare rusești staționate ilegal pe teritoriul Republicii Moldova,
- eliminarea structurilor de informații ale Federației Ruse și a altor forțe ostile Republicii Moldova cantonate în regiunea transnistreană,
- întărirea încrederii între cetățenii Republicii Moldova din stânga și din dreapta Nistrului,
- acordarea de sprijin cetățenilor Republicii Moldova din regiunea transnistreană.

3.

Partidul Unității Naționale sprijină înlocuirea efectivului de pacificatori ruși cu o Misiune Civilă sub mandat ONU.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).